

namreč stari oča z ženo, sinovi s svojimi ženami, ne-
možene hčere in vnuki. Vse gospodarstvo vodi starejšina
navadno stari oča, in če je ta onemogel, eden sinov,
katerega si izbero drugi. Hiša in gospodarska poslopja,
vsa zemlja, premičnina (inventar) in živina je skupna
rodbinska last. Ako umerje en člen rodbine, ostane
njegov delež zadružnega imetka zadrugi, katere člani
so vdova in otroci, ako je pokojnik bil oženjen. Dekleta
imajo pravico le do hrane in vzreje, ne pa do kake
dote iz zadružnega imetka.

Skupne prihodke vzprejema in hrani gospodar, ki
tudi pačuje davke in druge izdatke. Kar preostaja koncem
leta, deli se med posamezne rodbine zadružne. Zemlje
ima zadruga po 25 do 40 orali in še po več. Velike
zadruga po posavskih in moslavinskih krajih imajo po
tri do štiri pare volov, 10 do 15 krav, 8 do 14 konj,
50 do 100 ovac, obilo živeža in vina.

Taka dobra, kmetskemu ljudstvu koristna naprava
bi se bila morala ohraniti, ni je pa bilo rušiti. A po-
stave sklepajo dostikrat taki možje, ki so sicer prav
učeni in modri ter imajo dobro voljo, a ne poznajo
pravih kmetiskih potreb. Kakor so pri nas dovolili prosto
razkosavanje kmetij, isto tako so na Hrvatskem leta
1874. sklenili zakon, po katerem se smejo rušiti zadruga,
ako to želi samo eden zadružnik, nove zadruga pa je
prepovedano ustanavljati. Preteklo je 15 let, in že se
kažejo po vsej Hrvatski, po Slavoniji in Krajini silno
žalostni nasledki tega nesrečnega zakona. Ker je v
vsaki večji rodbini kakšen svojevoljnež ali malomarnež,
ki se neče brigati za skupno delo in skupno blaginjo,
zahteva svoj delež iz zadruge, in po zakonu se mora
deliti vsa zadruga. Potem dobi skupnega zemljišča vsak
svoj kos, na katerim si postavi kočo, dobi nekaj glav
živine, a ne dovolj zemlje, da bi jo mogel rediti, in
namesto prejšnjih trdnih kmetij nastajajo pritlikave ko-
čarije z ubogim ljudstvom. Če pojde tako še dalje, v
20 ali 30 letih po Hrvatskem ne bo več kmetkega stanu,
temuč bodo sami kočarji in težaki. Poprej se zadruga
niso smele zadolževati, zdaj pa imajo ti majhni kmetiči
že nad 80 milijonov goldinarjev dolgov vknjiženih na
svojih zemljicah.

Vlado je začelo močno skrbeti, kaj bode, če bode
propadel kmetški stan, kateri daje največ davka in
največ vojakov. Skrbelo je tudi rodoljube, kaj bode z
narodom, ko hira in pogiblje glavni njegov steber, na
katerega se opirajo vsi drugi stanovi. Izprevideli so, da
so silno zagazili s svojimi zakoni in da jih treba izpre-
meniti. Ali pa ni že prepozno? Ali ni že preveč zadrug
razrušenih, vse pa izpodjedene po slabem vzgledu?

Na zborovanji, katero je hrvatska vlada sklicala
v Zagreb, pripoznali so vsi, da je treba razkosavanje
zadrug in sploh kmetij omejiti ter določiti, koliko zemlje
mora pri kmetiji ostati. Koder so še zadruga, onod naj
se izkušajo ohraniti. Ako se pa dele, potem se zem-
ljišče ne sme razdrobiti na kolikor si bodi koscev, temuč
ostati ga mora najmanj 4 do 8 orali pri kmetiji. Tudi
zakon o dednem pravu na kmetih se bode izpremenil.

Ne bode namreč dovoljeno, da bi zemljišča razdeljevali
v toliko delov, kolikor je dedičev. Tist, ki prevzame
kmetijo, dobil bode celo in sicer po primerno nizki ceni,
da ne bode zaradi izplačil precej prišel na kant.

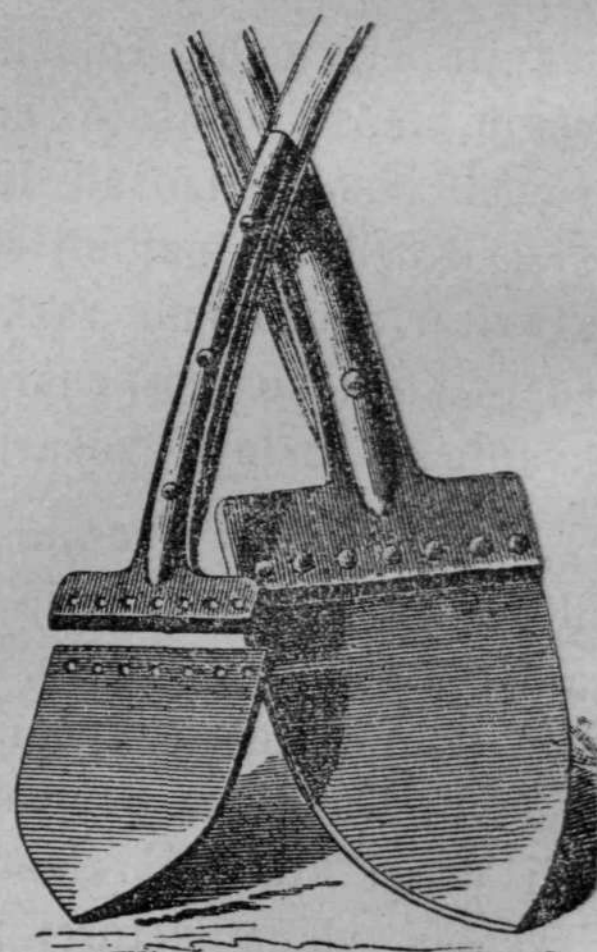
Glavna napaka zakona o delitvi zadrug je, da se
mora zadruga deliti, ako to želi le eden zadružnik, naj
tudi vsi drugi žele skupaj ostati in skupno delati. Novi
zakon bode določil, da se zadruga sme le tačas deliti,
kadar to zahteva večina zadružnikov. Pokazalo se je
namreč, da si navadno večino zadružnikov želi ohraniti za-
drugo, ker vidijo, da se njim bolje godi, nego onim, ki
so delili zadruga in živé zdaj kot majhni, pritlikavi
kmetiči borno. Pa povsod se nahaja kak nezadovoljnež
ali prepirljive ženske, in zaradi enega so vsi drugi po-
šteni in pridni ljudje prisiljeni, odreči se svojim dobrim
in priljubljenim razmeram in si nehote vzeti svoj delček
zemlje ter se boriti z vsemi težavami kočarskimi.

Naj se vladi in razumnim rodoljubom hrvatskim
posreči blagi namen, da bi mogli ustaviti propad kmet-
skega stanu in tako rešiti deželo in narod socijalne
krize.

Dr. Vošnjak.

Nove vrste lopata.

Ročnost ameriškega orodja je priznana tudi že
med slovenskimi gospodarji. Saj pa ameriško orodje ni
le dosti ročnejše, nego naše domače, ampak je tudi ve-
liko lažje, in ker je trpežnejše, tudi bolj ceno. Naš kme-
tovalec ne premenja kmalu svojega navadnega orodja,
kadar pa poskusi delati z ameriško lopato, vilami itd.,
tedaj pa gotovo opusti svoje domače okorno orodje ter
se poprime ročnejše ame-
riške lopate ali vil. Kak-
šen razloček pa je tudi!
Domače gnojne vile so to-
liko težke, da jih ima člo-
vek dovolj praznih vzdi-
govati; roč se jim vsak
hip omaje, sname ali celo
zlomi, in klini so od tako
slabega blaga, da se vedno
lomijo. Vse drugače je z
ameriškim vilami. Te so
lahke, da jih delavec komaj
čuti v roki, klini so jim
iz prožnega, a vendar tr-
dega jekla, in nasajene so
na hikorijev drog tako
močno, da se nikdar ne
snamejo. Hikorijev les je pa toliko trpežen, da se ni
bati, da bi se zlomil drog. Tako je tudi z drugim orodjem.
Zlasti lopate so kaj trdno delane. Ker se pa takim
trdnim lopatom obrablja le spodnji konec, zgornji z
ročem vred pa ostaja toliko dober, da ga je škoda proč
metati, izumili so praktični Amerikanci lopato, kakeršno
kaže podoba 24.; njej je vsak hip mogoče premenjati
spodnji konec. Zgornji del take lopate rabi seveda skoro

Podoba 24.

do konca. Cena teh lopat nam ni znana, a vsekakor gotovo niso predrage. Prave ameriške gnojne vile stoje na pr. 1 gld. 70 kr. in trpe ne glede na njih večo rabnost najmanj toliko časa, kolikor pet domačih, katere je vrhu tega treba še vsak hip v novič nasajati.

Vprašanja in odgovori.

1. odgovor na 32. vprašanje. Pinje, ki so podobne vrtečemu sodu, izdelujem jaz že dlje časa, in sicer kakor jih je priporočal učitelj za sirarstvo, g. Hitz na Tolminskem. Izdelal sem že nekaj takih pinj za tolminske mlekarske družbe. Delam jih razno velike.

Martin Golja, mizar

v Podmelcu, hiš. št. 72. pri Tolminu.

2. odgovor na 32. vprašanje. Pinje, ki so podobne vrtečemu sodčku, narejam jaz iz macesnovega lesa in z železnimi obroči. Te pinje se hitreje omedejo, in jih je lažje goniti nego stoječe, zato jih pa tod pri nas že povsod rabijo. Razen mene dela jih tudi Florijančič na Visokem.

Janez Bukovnik, sodar

v Hotemažah, pošta Tupaliče.

Vprašanje 43. Nasadil bodem preko kilometra dolg pot od svoje hiše do velike ceste ob obeh straneh z jablanami in sicer samo z eno vrsto. Svetujte mi, katere vrste jablana bo zato najboljša, in koliko narazen naj stoji drevje? (G. Š. v Pr.)

Odgovor: Brez dvombe je najboljša jabolčna vrsta v ta namen angleška zlata zimsko parmena. Ta vrsta je najmanj občutljiva, raste lepo na kvišku kakor topola, rodi kmalu in obilo izvrstnega sadu, ki je za vsestransko porabo. Drevje sadite po 8—10 m² narazen, in sicer tako, da stoji sredi med dvema drevesoma na drugi strani vselej eno drevo.

Vprašanje 44. Razdelili smo srenjski pašnik. Ker je lega primerna, zemlja pa posebno v globočini precej prodasta, izpremenil bi rad za poskušnjo en kos v travnik, Kako naj to storim in kakšno travo naj vsejem? (Z. M. v D. v.)

Odgovor: Preorjite pašnik tako dobro, kakor sploh morete. Vsejte oves ali kako drugo jaro žito, vmes pa podsejte zmes iz rdeče in tudi nekoliko bele detelje ter iz travnega semena tistih trav, ki na vaši zemlji dobro uspevajo in so trpežne. Seme teh trav doboste najboljšje in najceneje, ako posmukate, kadar trava dela seme, seme z onih trav, ki so znane za dobre in ki rade rasto na zemlji, ki je ravno taka, kakoršen vaš pašnik. Take trave doboste na pašniku samem ali pa v njega bližini. Tako pridobljeno domače seme vas malo stoji in je dokaj zanesljivejše nego kupno. Ako morete čakati, bolje je, da prvo leto sadite na ledino krompir brez gnoja, drugo leto pa jaro žito na pognojeno zemljišče.

Vprašanje 45. Kedaj je bolje drevje saditi, jeseni ali spomladi? (B. K. na Z. gori).

Odgovor: Iz mnogih vzrokov je bolje drevje saditi jeseni, ker se ob tem času vsajeno drevo poprej in bolje ukorenini, nego spomladi vsajeno. Kdor pa drevje kupuje, postrežen bo pa jeseni po drevesnicah tudi bolj nego spomladi. Prav živo priporočamo vsem, ki drevje kupujejo, ako tudi je mislijo saditi šele spomladi, da si ga naroče že jeseni. Vsekakor je pa dobro jame izkopati drevju jeseni in jih odprte pustiti do spomladi, da moreta vlaga in mraz prešiniti izkopano prst in jamo ter tako razkrojiti rudninske in organske snovi. Smešno pa je, kakor je včasih čitati, da naj se jame sicer izkopljejo že jeseni, a potem zopet precej zaspo, češ, da se more potem zemlja zopet poleči do spomladi.

Vprašanje 46. Mi izdelujemo že veliko let ovčji sir, ki je pa zelo blede, malo da ne zelenkaste bele barve. Prodajali smo vedno prav lahko naš sir, nekaj let sem zahtevalo pa kupci sir bolj rumene barve. Tudi nam se zdi, da je rumen sir videti okusnejši, a neposreči se nam narediti takega, če ravno smo pri-mešavali nekoliko kravjega mleka. Veliko kravjega mleka pa ne smemo primešavati, drugače izgubi sir ostrost, ki jo zahtevajo od ovčjega sira. Kako naj ravnamo, da bode naš sir tako lepo rumen, kakor je sir iz kravjega mleka. (Ž. R. v N. v Istri).

Odgovor: Rumena barva, ki jo ima sir iz kravjega mleka ni naravna. Vsi sirarji morajo barvati sir, ako ga hočejo prodati. Sir iz kravjega mleka, ako ni barvan, ima ravno tako neokusno belo barvo, kakor vaš sir sedaj, zato ga morate tudi vi barvati. Barva je narejena iz popolnoma nedolžnih rumenih cvetic, ki niso prav nič škodljive zdravju; sicer je draga, ker pa je je prav zelo malo treba, tako rekoč nič, ne draži izdelovanja sira. Če se prav spominamo, zadostuje ena navadna žlica na 100 litrov mleka. Sicer je pa navod za porabo pridejan steklenici; barva je namreč tekoča. Varujte se pa preveč jemati barve, kar se začetniku prav lahko pripeti, drugače naredite tako močno barvan sir, da ga za noben denar ne boste mogli prodati. Barva za sir prodaja A. Pfahnhäuser na Dunaji, Strozgasse.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

78.

Na Laponskem.

(Dalje.)

Laponci imajo še mnogo prazne vere, to pa zato, ker so zelo dolgo tičali v poganstvu. Slednjič so vendar srčni in usmiljeni misijonarji se spomnili tudi zapuščenih Laponcev, ter so jim šli nažgat luč sv. evangelija. Kako težavno delo so imeli apostoli laponski! Hoditi so morali po mrzlih krajih, po šumah in gorah, od šotora do *